

ábhair

Ábhair agus ár dtimpeallacht: sórtáil dramhaíl an tseomra ranga

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le tráidire amháin de dhramhaíl ghlan ón seomra ranga agus fiafraigh cá háit ar chóir gach rud a chur nuair a bheidh duine críochnaithe leis. Múin na ceithre cheann scríbe agus rudaí fíora i do lámh agat: buidéal glan don athchúrsáil, paicéad criospaí don líonadh talún, ansin múirín agus athúsáid. Luaigh an tobhach ar mhálaí plaisteacha in Éirinn freisin. Sórtálann grúpaí de cheathrar thart ar 8–10 rud glan i dtráidirí, i bhfonsaí nó ar mhataí nuachtáin a bhfuil lipéid orthu. Réitigh na rudaí a raibh easaontas fúthu ar an gcrann sórtála idirghníomhach. Ansin taifead cá háit ar cuireadh dhá rud nó trí, chomh maith le gníomh praiticiúil amháin laghdaithe nó athúsáide don rang, sa Dialann Imscrúdaithe sula vótálann an rang ar ghníomh amháin le triail.

Cuspóirí foghlama

- Dramhaíl ghlan an tseomra ranga a shórtáil ina ceithre ghrúpa: athchúrsáil, múirín, athúsáid agus líonadh talún
- A mhíniú cén fáth ar féidir roinnt ábhar a athúsáid nó a athchúrsáil agus cén fáth a bhféadfadh dochar a theacht don timpeallacht má chuirtear an iomarca chuig an líonadh talún
- Gníomh praiticiúil amháin laghdaithe nó athúsáide is féidir leis an rang a dhéanamh a mholadh

Roimh an gclog – ullmhúchán

An lá roimh ré: ná bailigh ach dramhaíl shamplach atá glan, tirim agus sábháilte (páipéar garbh, cairtchlár, buidéal sruthlaithe, pota iógairt, canna/scragall, paicéad criospaí, scannán/cúr pacála, píosa fabraice, duilleog thirim nó craiceann torthaí i mála séalaithe). Bíodh thart ar 8–10 rud do gach grúpa. Priontáil ceithre lipéad do gach grúpa (Athchúrsáil, Múirín, Athúsáid, Líonadh Talún) agus leag amach ceithre thráidire, fonsa nó mata nuachtáin do gach grúpa. Bíodh lámhainní réidh. Ná bíodh aon ábhar sleamhain greamaitheach, miotal géar ná dramhaíl seomra folctha ann.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
rudaí dramhaíola samplacha atá glan agus tirim (páipéar, cairtchlár, buidéal plaisteach, pota iógairt, canna, paicéad criospaí, cúr pacála, píosa fabraice, duilleog thirim nó duilleoga tae)	8	grúpa	seomra ranga	cártaí pictiúr de na rudaí céanna, gearrtha amach, mura bhfuil sé éasca dramhaíl fhíor a bhailiú
tráidirí éadoimhne, fonsaí nó mataí nuachtáin a bhfuil lipéid orthu do na ceithre cheann scríbe	4	grúpa	seomra ranga	ceithre bhileog nuachtáin mar mhataí urláir a bhfuil lipéid orthu (an rogha is simplí go minic)
lipéid sórtála (Athchúrsáil, Múirín, Athúsáid, Líonadh Talún)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	scríobh na ceithre fhocal ar nótaí greamaitheacha nó ar ghiotaí cárta
lámhainní indiúscartha	1	dalta	ollmhargadh	sraith lámhainní in-athúsáidte don rang ar fad, a ghlantar le ceirt agus a nitear, nó sórtáil leis na lámha agus na lámha a ní roimh ré agus ina dhiaidh
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán agus teideal an cheachta ag an mbarr
spás ar chlár fógraí an ranga nó ar an gclár bán idirghníomhach don ghníomh a roghnaítear	1	rang	seomra ranga	nóta greamaitheach ar phleanálaí deisce an mhúinteora

Pointe sábháilteachta

Caitear lámhainní le linn na sórtála. Ná blaiseadh aon duine tada. Ná húsáidtear gloine ach faoi mhaoirseacht ghéar. Glan aon rud a dhoirtear. Nigheann gach duine a lámha tar éis na tráidirí a ghlanadh.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh tráidire ranga amháin i do lámh (nó buidéal in aice le paicéad criospaí) agus ná fiafraigh ach cé na rudaí a d'fhéadfaí a úsáid arís. Coinnigh éadrom é: ná déan sórtáil iomlán agus ná roinn an rang ina cheithre ghrúpa fós. Tarraing amach smaointe tapa faoi na boscaí bruscair sa bhaile, ansin seiceáil go bhfuil ceithre cheann scríbe a bhfuil lipéid orthu réidh do gach grúpa.
- **Ceithre áit don dramhaíl:** Múin agus na rudaí i do lámh agat, agus na daltaí ina suí. Tosaigh le hathchúrsáil (buidéal glan) i gcomparáid le líonadh talún (paicéad criospaí), agus inis scéal an tobhaigh ar mhálaí in Éirinn ag an bpointe sin. Ansin cuir múirín (duilleog thirim/craiceann i mála séalaithe) agus athúsáid (próca nó páipéar garbh) leo. Léirigh sórtáil an bhuidéil agus tú ag smaoineamh os ard sula dtosaíonn na grúpaí.
- **Iniúchadh agus sórtáil ar dhramhaíl an tseomra ranga:** Oibríonn grúpaí de cheathrar le tráidire amháin agus le ceithre cheann scríbe a bhfuil lipéid orthu. Siúil timpeall agus fiafraigh cén t-ábhar as a bhfuil an rud déanta, an bhféadfaí é a úsáid arís mar atá sé, agus an gcuirfeadh salachar cosc ar a athchúrsáil. Bí ag faire amach do dhaltaí atá ag ainmniú ábhar, do dhaltaí a athraíonn a n-intinn ar chúis mhaith, agus do rudaí a mbíonn díospóireacht fúthu (paicéad criospaí, cúr pacála, fabraic).
- **Réiteach a fháil ar na cinn nár aontaíomar fúthu:** Láimhseáil féin an crann sórtála idirghníomhach sa mhód taiscéalaíochta, agus ná húsáid ach an dá rud nó trí a raibh argóint ag na grúpaí fúthu (nó paicéad criospaí agus bosca píotsa a bhfuil gréisc air, má bhí gach duine ar aon intinn). Fiafraigh cén cheist tá/níl a shocraigh an scéal, agus cad a chaithfeadh athrú chun go rachadh an rud chuig ceann scríbe eile. Ní sórtáil iomlán eile atá i gceist.
- **An tsórtáil agus ár smaoineamh a thaifeadadh:** Ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, i dtimpeall deich nóiméad: dhá rud sórtáilte nó trí agus a gceann scríbe, cúis ghearr amháin, agus gníomh amháin laghdaithe nó athúsáide atá oiriúnach don rang. Cleachtadh ó bhéal ar dtús (Chuireamar an ... i ... mar ...). Treoraigh na gníomhartha i dtreo tráidirí páipéir gharbh, potaí peann luaidhe déanta as prócaí nó a leithéid, seachas geallúintí ollmhóra.
- **Ár ngníomh ranga a roinnt:** Abairt ghearr amháin ó gach grúpa. Roghnaigh dhá smaoineamh réadúla mar ghearrliosta, iarr ar na daltaí vótáil trí lámh a chur suas, agus scríobh an smaoineamh a bhuann ar an gclár agus ar nóta greamaitheach don chlár fógraí. Sula gcuirtear slacht ar an seomra, athluaigh an gníomh agus fiafraigh cad é an chéad chéim bheag don tseachtain seo chugainn.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bí ag súil le páipéar glan, cairtchlár, buidéil shruthlaithe, cannaí agus prócaí san athchúrsáil; duilleog thirim/craiceann sa mhúirín; próca, píosa fabraice nó páipéar a bhfuil taobh bán air san athúsáid; paicéad criospaí, scannán agus cúr pacála sa líonadh talún. Is minic a chuirtear rudaí a mbíonn díospóireacht fúthu (paicéad criospaí, claibíní measctha, páipéar a bhfuil cuma shalach air) san athchúrsáil ar dtús. De ghnáth, bogtar iad nuair a sheiceáiltear an bhfuil siad glan tirim agus an d'aon ábhar amháin iad. Mol na grúpaí a athraíonn a n-intinn ar chúis a bhaineann leis an ábhar.

Míthuisceantóir agus idirghabhálacha

- **Deir na daltaí gur féidir gach plaisteach a athchúrsáil, agus mar sin go dtéann paicéad criospaí agus cumhdach scannáin sa tráidire athchúrsála.** — Coinnigh an buidéal glan in aice leis an bpaicéad criospaí. Fiafraigh an ábhar glan amháin atá ann, nó ábhar measctha nó ábhar tanaí atá cosúil le scannán. Ansin cuir an paicéad sa líonadh talún agus athluaigh an pointe: is minic gur féidir plaisteach glan tirim d'aon ábhar amháin a athchúrsáil, ach ní féidir é sin a dhéanamh le go leor paicéad.
- **Measann na daltaí nach bhfuil sa líonadh talún ach bosca bruscair eile, ar comhchéim leis an athchúrsáil nó leis an múirín.** — Fiafraigh cad a tharlaíonn nuair a chuirtear ábhair úsáideacha faoi thalamh in ionad iad a úsáid arís. Déan nasc le scéal an tobhaigh ar mhálaí: déanaimid iarracht an méid is lú is féidir a chur chuig an líonadh talún.
- **Teastaíonn ó na daltaí laghdú a bheith ina chúigiú tráidire sórtála ar an urlár.** — Ná taispeáin ach na ceithre cheann scríbe. Smaoineamh don ghníomh ranga is ea laghdú (níos lú a úsáid ionas go mbeidh níos lú le sórtáil), ní áit ina gcuirtear rud.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tabhair tráidire níos lú ina bhfuil thart ar sé rud atá soiléir, agus abair tús na habairte os ard: Cuirimid é seo i ... mar ... • Tabhair péire chuig bord an mhúinteora agus léirigh dóibh cá gcuirfí rud amháin sula leanann an grúpa ar aghaidh.	• Spreag na daltaí le breathnú arís ar rud amháin a bhfuil díospóireacht faoi: Cén t-ábhar as a bhfuil sé déanta? An gcuirfeadh salachar cosc ar a athchúrsáil? • Cuir rud sórtáilte breise amháin, nó dara cúis ghearr, ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe má bhíonn am ann.	• Tar éis na príomhshórtála, roinn na rudaí athchúrsála ina rudaí bunaithe ar pháipéar agus ina rudaí miotail nó plaisteacha, agus abair cén fáth a bhfuil sé sin tábhachtach. • Déan léirmheas ar smaoineamh lag don ghníomh ranga agus athmhúnlaigh é ina rud is féidir leis an rang a thríail i ndáiríre an mhí seo.

Nasc traschuraclaim

Nasc leis an Tíreolaíocht agus le saol na hÉireann: an tobhach ar mhálaí plaisteacha agus sórtáil na mboscaí bruscair sa bhaile agus ar scoil mar bhealaí laethúla chun ábhair a choinneáil amach ón líonadh talún.